

Rudozelené Norsko

27.října 2005 Antonín Kazda

Určitě mnoho z Vás vidělo film pro pamětníky Eva tropí hlouposti. Víte, jaké bylo ve filmu příjmení Evy, alias Nataši Gollové, jejího bratra Karla Nového, a jejich tety Pa? Norovi. A vzpomenete si, že ve filmu šlo o pěstování záhorské růže?

Opravdoví Norové – stejně jako teta Norová ve filmu, růži získali. Na rozdíl od pěkné záhorské si ovšem z letošních voleb odnesli píchající rudou socialistickou. Růži, která trny hubí svobodu, iniciativu a ekonomický i osobní rozvoj.

Volební systém

V Norsku nelze vypsát předčasné volby, a tak se přesně ví, kdy bude zvoleno 169 členů dvoukomorového parlamentu, Stortingu. Na ustavujícím zasedání parlamentu z nich je podle ústavy čtvrtina, 42, zvolena do horní komory, Lagtingu, a zbytek se stane členy dolní komory, Odelstingu. (Zákony se nejdříve projednávají v dolní komoře, ale jinak jsou pravomoci obou komor stejné).

Volí se v jednotlivých krajích, z nichž také vychází naprostá většina – 155 – poslanců. Strany, které získají minimálně 4 procenta hlasů na celostátní úrovni, se podílejí na rozdělení posledních 15 mandátů. Volební systém částečně favorizuje málo obydlené oblasti, neboť křesla pro jednotlivé kraje se rozdělují podle klíče obsahujícího jak počet obyvatel, tak rozlohu kraje. Pro pravici je toto nešťastné, neboť řídce obydlené severní Norsko tradičně volí levici.

Letošní volby

V letošních volbách, konaných 15. září, získala levice a centristé 87 křesel a doposud vládnoucí blok pravice 82. Volebními tématy bylo vedle rozdělení ropného fondu, kam stát ukládá příjmy z těžby ropy v norských mořích, snížení daní, zdravotnictví a ekologie.

Premiérem se na čtyři roky stane Jan Stoltenberg a jeho sociálnědemokratická Strana pracujících (Arbeiderpartiet, Ap). Krátce vládl už před minulými volbami v roce 2001, ale protože tehdy prohlásil, že odstoupí, pokud jeho strana nezíská více křesel než měla do voleb, po špatném volebním výsledku odstoupil. Letos si určitě spravil chuť – socialisté dostali více než 34 procent hlasů a s přehledem vyhráli.

Jejich koaličními partnery budou jednak Centristé (Senterpartiet, Sp) a Socialistická levice

(Sosialistisk Vensterparti, SV) - obě vedené ženami. Centristé, kteří jsou především stranou zemědělců a rybářů, stojí v opozici proti členství země v Evropské unii. SV je klasická levicová strana s programem berme bohatým atd.

Pravice

Propadla strana premiéra Bondevika - Lidovci (Krist. Folkeparti, Krf). Nepopulární premiér nedokázal držet krok s dynamikou kampaně rivala Stoltenberga, ani populistické části pravice.

Na pravici s 22 procenty vyčnívá populistická Strana pokroku (Fremskrittspartiet, Frp), jejíž lídr doporučoval rozdělení části ropného fondu na sociální účely a omezitelnost v otázkách přistěhovalectví. Frp víceméně podporovala dosavadní pravicovou vládu. Letos ale deklarovala, že chce po volbách nového premiéra.

Konzervativci sdružení ve straně s jednoznačným názvem, Pravice (Hoyre, H), po velmi dobrém výsledku v minulých volbách hodně ztratili. Dostali pouze 14 procent hlasů. Pravice minule ustoupila Bondevikovi, a tak přes vítězství místo nárokovaného premiérského křesla obsadila všechny resorty, které si přála, včetně financí a zahraničí. Strana část hlasů zřejmě ztratila ve prospěch Frp, další část dostala malá liberální strana se zavádějícím jménem - Levice (Venstre, V). Ta si polepšila na 6 procent a místo 2 získala 10 poslanců. V minulém období byla trochu kuriózní, neboť měla 2 poslance, ale ve vládě s Pravicí a Lidovci získala 3 ministry.

Předsedkyně Pravice Erna Solberg přes porážku setrvává ve funkci. Ve volbách v roce 2009 chce kandidovat na premiéra. Právě podpora nepopulárního Bondevika a absence vlastních premiérských ambicí je považována za jednu z příčin porážky Pravice.

Budoucí rudozelená vláda

V době psaní tohoto textu levice a centristé vedou v Oslo, v hotelu s poetickým jménem Soria Moria, jednání o sestavení vlády a vládním programu, která mají být ukončena během října.

Hlavním sporným bodem jsou otázky životního prostředí. SV chce na rozdíl od sociálních demokratů zamezit ropným vrtům v Barentsově moři a stavbě elektráren na zemní plyn.

Co je jasné, je jméno premiéra - Jan Stoltenberg - a fakt, že premiérova strana obsadí většinu vládních křesel. A že se koalici bude říkat rudozelená.